

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Професор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. І. Авраменко С. В. *С. В. Авраменко*

Протокол № 2 від «16» жовтня 2019 р.

№23116102019

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

Соціально-педагогічна робота
з охорони дитинства

підготовки бакалавра

спеціальності 231 Соціальна робота

освітньо-професійної програми Соціальна робота

Луцьк – 2019

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Соціально-педагогічна робота з охорони дитинства» підготовки бакалавра, галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота, за освітньо-професійною програмою Організація освітньо-педагогічної діяльності в соціумі, соціальний педагог, педагог-організатор.

Розробник: Чернета Світлана Юріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи;

Бартків Оксана Степанівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Рецензент: Юхимюк Ольга Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

протокол № 2 від 12 вересня 2019 р.

Завідувач кафедри: _____ (Гусак П.М.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

протокол № 1 від 18 вересня 2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (Антонюк В.З.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота. Організатор соціально-педагогічної діяльності в соціумі, соціальний педагог, педагог-організатор	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 4
		Семестр 7
		Лекції 16 год.
		Практичні (семінарські) 28 год.
		Лабораторні ____ год.
ІНДЗ: €		Індивідуальні ____ год.
	Самостійна робота 68 год.	
	Консультації 8 год.	
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Програма навчального курсу «Соціально-педагогічна робота з охорони дитинства» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувача першого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на формування в майбутніх фахівців гуманістичних установок, а саме: сприйняття людини як найвищої цінності, захист її прав і інтересів; розвиток професійно-необхідних морально-етичних якостей, формування стилю мислення, необхідного для професійного самовдосконалення та саморозвитку майбутнього соціального педагога - захисника прав дітей.

Вивчення навчальної курсу «Соціально-педагогічна робота з охорони дитинства» сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, їх готовності кваліфіковано і майстерно виконувати свої професійні обов'язки, забезпечить оволодіння сучасними теоретичними і прикладними знаннями з аналізу та застосування норм права, допомагатиме подальшому професійному зростанню в умовах удосконалення правового регулювання соціальної сфери.

Об'єктом вивчення навчального курсу є соціально-правова робота з охорони дитинства.

Предметом вивчення навчального курсу є формування професійних компетентностей соціально-правового спрямування соціального працівника, здатного працювати з дітьми та молоддю.

Мета вивчення курсу – формування системи знань про законодавчі акти щодо захисту прав дітей та молоді; умінь аналізувати зміст законів та підзаконних актів, що стосуються реалізації прав та інтересів дітей; визначати документи правового поля України, призначені захищати інтереси дітей; виявити механізми формування правосвідомості дітей та учнівської молоді; формувати вміння розкривати зміст законів та тлумачити їх на користь прав та інтересів дітей, молоді та їхніх батьків.

Завдання вивчення курсу:

- розкриття актуальних проблем соціально-правового захисту дітей в Україні;
- висвітлення принципів та напрямів соціально-правового захисту дітей та молоді в Україні;
- окреслення кола знань і навичок, які потрібні фахівцю соціально-педагогічної сфери із соціально-правового захисту особистості;
- формування гуманістично-орієнтованого світогляду майбутнього соціального педагога, який розуміє потреби та проблеми різних соціальних груп дітей та молоді та уміє надавати соціально-юридичну консультацію;
- формування у студентів потреби в постійній систематичній правовій самоосвіті та самовихованні як необхідних умовах професійного росту.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

Загальні компетентності

- здатність абстрактно мислити, аналізувати, застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати в команді;
- здатність демонструвати навички міжособистісної взаємодії;

Фахові (спеціальні) компетентності

- здатність аналізувати існуючу нормативно-правову базу стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення;
- здатність розуміти організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб;
- здатність оцінювати проблеми, потреби, специфічні особливості та ресурси дітей;
- здатність надавати допомогу та підтримку дітям із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей;
- здатність Ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту;
- здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад;
- здатність сприяти підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Теоретично-методологічні основи соціально-педагогічної роботи з охорони дитинства в Україні					
Тема 1. Теоретичні основи соціально-педагогічної роботи з охорони дитинства	8	2	2	4	-
Тема 2. Розвиток уявлень про права і свободи людини в історії людства Види прав і свобод людини	6	2	-	4	-
Тема 3. Людина як об'єкт та суб'єкт соціально-правового захисту	8	-	2	4	2
Тема 4. Теоретичні аспекти соціально-правового захисту особистості.	8	2	2	4	-
Тема 5. Система та напрями здійснення соціального захисту та соціальної безпеки людини	6	-	2	4	-
Тема 6. Конституція України про основні права і свободи людини	8	2	2	4	-
Тема 7. Міжнародні нормативні документи щодо захисту прав дитини	10	2	2	4	2
Тема 8. Основні положення Закону України «Про охорону дитинства»	6	-	2	4	-
Тема 9. Державна Національна програма "Освіта. Україна XXI ст.", Закон України "Про освіту", як нормативні документи захисту прав дитини	6	-	2	4	-
Тема 10. Законодавство України про охорону здоров'я дітей	6	-	2	4	-
Разом за модулем 1	72	10	18	40	4
Змістовий модуль 2. Законодавче забезпечення основних прав дитини в Україні					
Тема 11. Міжнародні та регіональні механізми захисту прав людини	10	2	2	4	2
Тема 12. Право дитини на життя	10	2	2	4	2
Тема 13. Соціально-ціннісний зміст права на освіту	6		2	4	
Тема 14. Зміст правозахисної діяльності соціального педагога в школі	8		2	6	-
Тема 15. Основні правові норми щодо прийняття дітьми громадянства	6	2	-	4	-
Тема 16. Право на свободу переконань і вільне їх виявлення. Право на доступ до інформації	8		2	6	
Разом за модулем 2	48	6	10	28	4
Всього годин:	120	16	28	68	8

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Тема 1. Поняття про права людини.

Практичні завдання: Опрацювавши рекомендовану літературу до теми, дайте відповіді на наступні завдання:

Завдання 1.

Визначити різницю в змісті словосполучень: правозахисні організації та правоохоронні органи, їх завдання.

Завдання 2.

Кожній людині варто мати знання про права і свободи людини. Доберіть аргументи, які, на вашу думку, переконують у цьому іншу людину.

Підберіть 3-4 твердження, що можуть бути використані як аргументи на користь вашої думки. Складіть перелік таких аргументів.

Завдання 3.

Чи погоджуєтесь ви з досить поширеним висловлюванням: «Немає прав без обов'язків, а обов'язків без прав»? Чому? Доберіть 2-3 аргументи, що доводять вашу думку.

Уявлення про права і свободи людини змінювалися з плином часу. Нижче ви знайдете висловлювання, що належать до різних історичних епох.

1. Людина може жити й розвиватися гармонійно лише тоді, коли вона є вільною, а дух її розкріпачено. Що є гідність людської особистості, що є права людини? Без сумніву, ці права визначено Творцем при сотворінні світу, тому ми ніяк не можемо говорити, що їх дарують які-небудь інститути — держави чи міжнародні організації. Ці структури лише здійснюють визначення господне — написаний у серцях закон. *(Іван Павло II)*

2. Свобода дає право робити те, що не шкодить іншим. *(Е. Клаудіус)*

3. Свобода людей, що перебувають під владою уряду, полягає в тому, щоби мати постійне правило для життя, загальне для всіх у цьому суспільстві та встановлене законодавчою владою, створеною в ньому; це — свобода слідувати власному бажанню в усіх випадках, коли цього не заперечує закон, і не бути залежним від постійної, невизначеної, невідомої, самовладної волі іншої людини. *(Дж. Локк)*

4. Для громадянина політична свобода є душевним спокоєм, заснованим на переконанні у своїй безпеці. *(III. Монтеск'є)*

5. На права людини частіше за все посилаються політики, прагнучи довести свої, інколи протилежні погляди. Тим часом права людини стоять над політикою, вони — універсальні. Неможливо переділяти їх на буржуазні й соціалістичні, християнські чи ліберальні. Права людини визначають, чого не має права робити влада з підлеглою їй людиною, причому неважливо, хто тримає владу — король, диктатор, єдина партія чи демократично обраний парламент. Права людини завжди вказують межі їхньої влади. *(Марек Новицький)*

6. ...Людина народжується вільною, але скрізь вона в оковах... Поки народ, змушений коритися, слухається, він чинить добре; але, тільки-но, маючи можливість скинути з себе ярмо, народ скидає його, він учиняє ще краще: оскільки народ, повертаючи собі свободу за тим же правом, за яким її в нього було відібрано, був управі повернути її собі — або ж не було ніяких підстав віднімати її в нього *(Ж.-Ж. Руссо)*.

Виберіть 1-2 висловлювання. Прочитайте їх і спробуйте визначити, в якому столітті (в яку історичну добу) вони написані.

Завдання 4.

Що означають положення Декларації незалежності США:

Усі люди народжуються рівними.

Люди наділені певними невід'ємними правами. До них належить право на життя, свободу, прагнення до щастя.

Уряд створюється для захисту цих прав.

Уряд отримує законну владу за згодою громадян.

У громадян є право змінити чи скинути свій уряд, якщо він руйнівню впливає на те, що покликаний захищати.

Поясніть кожне положення.

Завдання 5.

Прочитайте наведені вислови. Проаналізуйте розуміння прав людини:

1. 20... Вільна людина буде штрафуватися за малу провину тільки згідно з родом провини... 39... Жодну вільну людину не буде заарештовано та ув'язнено, чи позбавлено майна, чи оголошено поза законом, чи вигнано... інакше, як за законним вироком рівних йому і за законом країни. (З *Великої хартії вольностей, Англія, 1215 р.*)

2. Визнаємо такі істини очевидними: що всіх людей створено рівними, що Творець наділив їх певними непорушними правами, що до тих прав належать життя, свобода і прагнення до щастя, що з метою забезпечення цих прав з посеред людей вибиралося правління, справедлива влада якого випливала зі згоди підлеглих, що, коли якась форма правління унеможлиблювала би досягнення цих цілей, то народ має право змінити такий уряд або скинути і скликати новий, фундаментом якого будуть такі засади й така організація влади, які здаватимуться народові найбільш сприятливими для його щастя та безпеки (*Декларація незалежності США, 1776 р.*)

3. Метою будь-якого політичного союзу є збереження природних і невідчужуваних прав людини. Права ці: свобода, власність, безпека і спротив гнобленню. Принцип усієї верховної влади перебуває суттєвим чином в нації. Ніяка установа, ніяка особа не може здійснювати владу, що не походить прямо від нації. (*Декларація прав людини і громадянина, Франція, 1789р.*)

4. Беручи до уваги, що визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, та рівних і невід'ємних їхніх прав є основою свободи, справедливості та загального миру; .. і зневажання і нехтування правами людини призвели до варварських актів ...; і необхідність, щоби права людини охоронялися силою закону з метою забезпечення того, щоби людина не була змушена вдаватися... до повстання проти тиранії й гноблення; і... що загальне розуміння характеру цих прав і свобод має величезне значення... Генеральна Асамблея проголошує цю Загальну декларацію прав людини (*Преамбула Загальної декларації прав людини, 1948 р.*)

Поміркуйте: чи може існувати однакове для всіх людей і народів — хоч би де й коли вони проживали — розуміння прав людини? Свою відповідь обґрунтуйте, використовуючи наведені висловлювання.

Завдання 6.

Дж. Локк уважав природними три права людини: право на життя (люди хочуть бути захищеними від погроз їхній безпеці); право на свободу (люди хочуть бути вільними від пригнічення іншими, самі ухвалювати рішення і вести життя за своїми бажаннями); право на власність (люди хочуть мати право працювати і здобувати матеріальні блага). Чи є достатнім, на вашу думку, такий перелік природних прав? Чи потребує він доповнення? Якщо так, то якого саме?

Обговоріть завдання в групах . Ухваліть рішення щодо наведених запитань.

Продумайте, як ви будете аргументувати це рішення. Підготуйте від кожної групи коротку публічну промову (до 2 хвилин), що пояснює ваше рішення. Оберіть демократичним способом (голосування тощо) найкраще, на вашу думку, рішення.

Завдання 7.

Визначте свою думку щодо загальної проблеми заняття « Чому основу уявлень про права людини склали природні права і чи є це поняття актуальним сьогодні?», проведіть коротке обговорення її.

Завдання 8.

Проаналізуйте статті розділу II Конституції України й визначте, які з названих у них прав і свобод ви віднесли б до «позитивних», а які — до «негативних». Чому?

Завдання 9.

З поданого переліку понять впишіть необхідні у перший рядок таблиці. Поняття: *свобода мирних зібрань і свобода асоціацій; право на свободу та особисту безпеку; право на повагу до особистого та сімейного життя, житла і таємниці листування.*

Тема 2. Людина як об'єкт та суб'єкт соціально-правового захисту.

Практичне завдання:

Здійснити категоріально-порівняльний аналіз поняття „особистість”

Тема 3. Теоретичні аспекти соціально-правового захисту особистості.

Тема 4. Система і напрямки здійснення соціального захисту та соціальної безпеки людини

Практичне завдання: обґрунтуйте необхідність здійснення соціального захисту людини протягом життя.

Тема 5. Конституція України про основні права і свободи людини.

Практичне завдання:

1. На основі тексту розділу II Конституції України класифікуйте права і свободи за сферою життєдіяльності людини, якої вони торкаються, — громадянські (особисті), політичні, економічні тощо. Відповідь оформіть у форматі таблиці. Підготуйтеся до презентації результатів своєї роботи.

2. Визначте, які з наведених конституційних прав і свобод належать до прав і свобод людини, а які — громадянина. Відповідь оформіть у таблицю та обґрунтуйте:

право на життя;

право на повагу до гідності;

право на свободу об'єднання у політичні партії; право брати участь в управлінні державними справами; право на свободу та особисту недоторканність; право на участь у проведенні мітингів, походів, демонстрацій; право на невтручання в особисте та сімейне життя; право на соціальний захист.

Скористайтеся текстом розділу II Конституції України для доведення своєї думки.

Тема 6. Нормативні документи щодо захисту прав дитини

Практичне завдання.

Завдання 1.

На основі аналізу міжнародних документів з прав людини наведіть приклади прав і свобод людини, що належать до вказаних категорій. Заповніть таблицю.

<i>Категорія прав і свобод</i>	<i>Права/свободи</i>
Природні права людини	
Набуті права	
Права людини	
Права громадянина	
Громадянські/особистісні права	
Культурні права	
Економічні права	
Політичні права	

Опрацюйте завдання індивідуально та порівняйте результати своєї роботи.

Завдання 2.

Прочитайте наведені положення міжнародних документів із прав людини.

1. Усі люди народжуються вільними й рівними за своєю гідністю та правами... (ст. 1 ЗДПЛ).

2. Кожній людині надаються всі права і свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, соціального чи станового походження, майнового та іншого стану... (ст. 2 ЗДПЛ).

3. Усі люди рівні перед законом і мають право без будь-якого розрізнення на рівний захист перед законом. Усі люди мають право на однаковий захист від будь-якої дискримінації... (ст. 7 ЗДПЛ).

4. Жодне обмеження чи применшення будь-яких основних прав людини, що визнаються чи існують за силою закону, конвенцій, правил чи звичаїв у якій-небудь країні — стороні цього Пакту не допускаються... (ст. 5 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права).

Дайте оцінку цим положенням, послідовно виконуючи завдання.

- застосовуючи текст наведених статей, поясніть, як ви розумієте, що таке «принципи прав людини» і чому міжнародні документи з прав людини зазвичай починаються формулюваннями цих принципів.

Завдання 3.

На основі аналізу статей міжнародних документів з прав людини визначте різні категорії (види) прав і свобод людини. Заповніть таблицю

Категорія прав і свобод людини	Права/свободи	Чому це право належить саме до цієї категорії

Завдання 4.

Міжнародне співтовариство вважає, що діти потребують особливого правового захисту.

Висловіть свої міркування щодо цієї тези, послідовно виконуючи завдання:

- використовуючи текст статей Конвенції ООН з прав дитини, визначте, які саме види прав дитини в них зафіксовані, наведіть відповідні приклади;
- поясніть, з якою метою були прийняті міжнародні документи з прав дитини;
- дайте власну оцінку змісту тези. Наведіть два—три аргументи на її захист.

Завдання 5.

Працюючи у групах, засобом малюнку зобразіть одне із прав дитини.

Тема 7. Поняття охорони дитинства

Практичне завдання.

1) робота в групах – представити фрагмент ознайомлення школярів будь-якого віку із Законом України «Про охорону дитинства».

Тема 8. Державна Національна програма "Освіта. Україна XXI ст.", Закон України "Про освіту" як нормативні документи захисту прав дитини

Тема 9. Законодавство України про охорону здоров'я

Практичне завдання: Розробити фрагмент заняття з школярами певного віку щодо їх ознайомлення із Законодавством про охорону здоров'я.

Тема 10. Міжнародні та регіональні механізми захисту прав людини.

Практичні завдання:

Завдання 1

Які міжнародні організації існують для захисту прав людини на міжнародному рівні?

Завдання 2.

Розробити план-конспект виховного заходу щодо профілактики вживання наркотичних засобів школярами.

Тема 11. Право дитини на життя.

Практичне завдання:

Завдання 1.

Підготувати диспут на тему :«Евтаназія: за і проти».

Завдання 2.

Підготувати реферати на тему : « **Право на життя – одне з основних прав дитини**» (2 реферати – два погляди на одну проблему)

Тема 12. Соціально-ціннісний зміст права на освіту

Практичне завдання:

Обґрунтуйте як реалізується право на освіту на сучасному етапі.

Тема 13 . Зміст правозахисної діяльності соціального педагога в школі**Практичне завдання:**

Складіть план правовиховної роботи соціального педагога школи. Аргументуйте свої положення.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)**Підготувати та захистити проект на тему:**

1. Право на життя.
2. Право на освіту.
3. Право на недоторканість приватного життя.
4. Право на свободу думки, совісті, релігії.
5. Право на свободу переконань і вільне їх виявлення.
6. Право на свободу асоціацій.
7. Право на свободу мирних зібрань.
8. Право на власність.
9. Право на працю.
10. Право на достатній рівень життя.
11. Технології опрацювання дискусійних питань. (Дебати, публічна промова та ін.)
12. Права і свободи людини в Конституції.
13. Право на відпочинок і дозвілля.
14. Право на життя в рідній сім'ї.
15. Право на доступ до джерел інформації.
16. Право на повноцінне життя неповноцінної в розумовому або фізичному розвитку дитини.
17. Право на охорону здоров'я.
18. Право знати свої права та обов'язок.
19. Право на правову допомогу.
20. Право на належне життя дитини-біженця.
21. Поняття про права дитини. Обов'язок людини
22. Умови реалізації основних напрямків діяльності соціального педагога щодо захисту прав дітей.
23. Конвенція ООН про права дитини – основний документ, який визначає права дитини.
24. Право на захист дітей у сім'ї.
25. Служба в армії – обов'язок кожного.
26. Особливості захисту прав неповнолітніх нормами законодавства про працю.
27. Основні правові норми щодо прийняття дітьми громадянства. Закон України "Про громадянство України".
28. Служба у лавах Збройних Сил України — обов'язок кожного чоловіка
29. Основні форми діяльності соціального педагога щодо захисту прав учнів школи.
30. Умови реалізації основних напрямків діяльності соціального педагога щодо захисту прав дітей.
31. Виникнення та розвиток ідеї прав людини.
32. Європейський суд – як основний правозахисний орган прав людини.

Проект розробляється у вигляді порівняння норм конвенції ООН про права дитини, законодавства України і 3 країн Європи

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розроблених по темах проектів, модульна контрольна робота, підсумковий тест. Критерії оцінювання подано в таблиці 7.1., розподіл балів для денної форми таблиця 7.2.

Таблиця 7.1

Критерії оцінювання висвітлення основного завдання (доповіді) студента на практичному занятті

Бал	Критерії		
	<i>Характер пізнавальної діяльності</i>	<i>Структура відповіді</i>	<i>Характер відповіді</i>
1	Роз'яснення переважної кількості позицій	Зачитує виклад матеріалу за лекцією та одним підручником	Глибоке усвідомлення представлених позицій
2	Виділення та роз'яснення всіх ключових моментів	Поєднує виклад матеріалу за лекцією і кількома підручниками, користуючись записами	Розуміння теорії питання та прикладного її застосування
3	Повне розкриття питання, підкріплення викладу фактами та описаними прикладами	Поєднує виклад матеріалу за лекцією і кількома підручниками, не користуючись записами	Виділення ключових позицій питання та акцентування на них уваги
4	Наведення власних прикладів щодо прикладного застосування розкритих проблем	Чітка структурована відповідь за попередньо підготовленим планом та детальним описом його позицій, використання додаткових джерел	Повне та ґрунтовне висвітлення проблеми, узагальнення викладеного у вигляді чіткого переліку позицій

Таблиця 7.2

Розподіл балів для складання заліку

Поточний контроль (макс = 40 балів)														Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів		
Модуль 1										Модуль 2				Модуль 3				
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2								ІНДЗ	МКР 1	МКР 2		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14					
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	12	30	30	100

Шкала оцінювання

Таблиця 7.3

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 - 74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	

1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8.РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітична довідка за результатами опитування дітей віком 10–17 років у межах проекту “Права дітей в Україні: реалії та виклики після 24 років незалежності” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/24361.html>
2. Андреева Д. Є. Адміністративно-правове регулювання в галузі молодіжної політики в Україні: основні методи і форми організаційно-правового режиму / Д. Є. Андреева // Вісн. Запоріз. нац. ун-ту. Юрид. науки. – 2012. - № 2, ч. 2. – С. 90-94.
3. Андреева Д. Є. Генезис адміністративно-правового регулювання в галузі молодіжної політики в Україні в правовій доктрині / Д. Є. Андреева // Вісн. Запоріз. нац. ун-ту. Юрид. науки. – 2010. - № 3. – С. 41-46.
4. Арцишевський Р. А. Людина і світ 10–11 клас / Р. А. Арцишевський. – К., 1996. – 437 с.
5. Бідність та нерівні можливості дітей в Україні / [Л. М. Черненко, С. В. Полякова, А. Г. Реут та ін.] ; за ред. Е. М. Лібанової. – Київ : Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України, Дитяч. фонд ООН (ЮНІСЕФ), Укр. центр соц. реформ, 2009. – 288 с.
6. Болотова В. О. Проблеми молоді та державна молодіжна політика / В. О. Болотова, Т. М. Байдак // Теорія і практика упр. соц. системами. – 2009. - № 3. – С. 124-132.
7. Боняк В. О. Конституційне право людини і громадянина на освіту та його забезпечення в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / В. О. Боняк ; Нац. акад. внутр. справ України. – Київ, 2005. – 20 с.
8. Бородін Є. І. Особливості законодавчого забезпечення державної підтримки молодіжних і дитячих громадських організацій в Україні та Російській Федерації / Є. Бородін, Ю. Молоканов // Акт. проблеми держ. упр. – 2008. – Вип. 4. – С. 126-136.
9. Бородін Є. Органи виконавчої влади з питань молодіжної політики в Україні: досвід структурних організацій / Є. Бородін // Держ. упр. та місц. самоврядування. – 2010. – Вип. 1. – С. 202-210.
10. Бородін Є. Ціннісні аспекти формування молодіжної політики / Є. Бородін, Ю. Шайгородський // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї / Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса НАН України [та ін.]. – Київ, 2011. – Вип. 22. – С. 201-202.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – С. 1207, 1241.
12. Волинець Л. С. Права дитини в Україні: Проблеми та перспективи / Л. С. Волинець. – Київ : Логос, 2000. – 74с.
13. Ганслі Геренс Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки. / Ганслі Геренс. – Київ, 1996. – 237 с.
14. Григорів В. Філософія: Навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів / В. Григорів. – Київ, 2004, – С.243.
15. Губань Р. Право на свободу віросповідання та освіту / Р. Губань // Юрид. журн. – 2008. - № 4. – С. 87-94.
16. Гуржій Т. О. Адміністративно-правове забезпечення справ сім'ї, молоді та спорту / Т. О. Гуржій // Адміністративне право : навч. посіб. / Т. О. Гуржій ; М-во освіти і науки України. – Київ ; Харків, 2011. – С. 501-521.
17. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15 груд. 1992 р. № 2859 // Відомості Верхов. Ради України. – 1993. - № 16. – Ст. 166.
18. Декларація прав дитини. Проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1959 року.

19. Делор Ж. Освіта – справжній скарб / Делор Ж. // Шлях освіти. – 2007. – №3. – С. 2-5.
20. Державна концепція виховання української молоді (традиції, досвід, перспективи) : метод. матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 7 лип. 2006 р., м. Львів / [редкол.: Г. Батенко та ін.]. – Львів : ПАІС, 2006. – 152 с.
21. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття»
22. Дотримання економічних, соціальних та культурних прав в Україні / [упоряд. Є. Ю. Захаров]. - Х. : Права людини, 2009. - 396 с.
23. Европейская Конвенция о защите прав человека и основных свобод и дополнительные протоколы. – Москва : Норма, 1996.
24. Електронний ресурс] / Наталія Оніщенко, Сергій Сунегін // Віче. – 2013. – № 17. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/3840/>
25. Європейська конвенція про громадянство Страсбург, 6 листопада 1997 року // Законодавство України.
26. Єрмоленко Д. О. Молодь як основний суб'єкт права : [прав. статус молоді] / Д. О. Єрмоленко // Вісн. ЗНУ. Юрид. науки. – 2012. - № 4, ч. 1. – С. 16-20.
27. Єрмоленко Д. О. Основні ознаки правової свідомості молоді / Д. О. Єрмоленко // Держава та регіони. Сер.: Право. – 2012. - № 4. – С. 22-26.
28. Єрмоленко Д. О. Соціально-економічні права і свободи людини та громадянина в соціальній державі / Д. О. Єрмоленко, П. О. Сиваш // Держава та регіони. Сер.: Право. – 2007. - № 1. – С. 89-93.
29. Завдання Національної стратегії профілактики соціального сирітства до 2020 року на 2013 рік – виконано: Прес-служба М-ва соц. політики, 30 вересня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua>
30. Загальна декларація прав людини. Проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року.
31. Заклучні зауваження та рекомендації конвенційних органів ООН щодо доповідей України в сфері дотримання прав людини : зб. док. / Ін-т законодавства ВРУ ; під ред. Н. І. Карпачової. - Київ : К.І.С., 2004. - 448 с.
32. Закон України « Про освіту » : прийнятий 5 вересня 2017 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Текст. дані. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
33. Закон України «Про громадянство України» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2001. – № 13. – ст. 65.
34. Закон України «Про охорону дитинства». – Відомості Верховної ради 2001р., № 30, ст. 142.
35. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» : Закон України про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні (за станом на 15 жовт. 2000 р.) : офіц. вид. – Київ : Парламент. вид-во, 2000. – 24 с.
36. Законодавство України про освіту : зб. офіц. текстів законів станом на 1 лют. 2012 р. / [упоряд. Руснак Ю. І.]. – Київ : Центр учб. л-ри, 2012. – 274 с.
37. Зміни, що вносяться до Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2013 р. № 256 // Офіц. вісн. України. – 2013. - № 29. – С. 38-39.
38. Знаємо та реалізуємо свої права./ О. Денисова, Я. Квітка, Г. Ковтанич, С. Константінов. – К. : Міленіум, 2002.– 164 с.
39. Колодій А.М. Права людини і громадянина в Україні: Навчальний посібник / А. М. Колодій, А. Ю.Олійник. – К. : Юрінком Інтер, 2003.
40. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Застосування в Україні : офіц. вид. / М-во юстиції України. - К. : [б. в.], 2006. - 176 с.
41. Конвенція про права дитини Електронний ресурс. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021

42. Конституційне право зарубіжних країн : навч. посібник / В.О. Ріяка (керівник авт. кол.), В. С. Семенов, М. В. Цвік та ін.; За заг. ред. В.О. Ріяки. – Київ: Юрінком Інтер, 2002. – 512 с.
43. Конституційне право України: Підручник для вузів / за ред. В.Ф. Погорілка. – 2-вид допрац. – Київ : Наукова думка, 2000. – 724 с.
44. Конституційне право України : підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Ю. М. Тодики, В. С. Журавського. – Київ : Видавничий Дім "Ін Юре", 2002. – 544 с.
45. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – № 30. – ст. 141.
46. Кравченко В. В. Конституційне право України. / В. В. Кравченко. – Київ, 2002.
47. Кулініч О. О. Забезпечення права людини і громадянина на освіту – важливий напрямок державної політики / О. О. Кулініч // Часопис Київ. ун-ту права. – 2009. - № 1. – С. 99-102.
48. Кушніренко О. Г. Права і свободи людини і громадянина / О. Г. Кушніренко, Т. М. Слінько. – Харків, 2001.
49. Лисенков С.Л. Конституція України: Матеріали до вивчення / Лисенков С. Л. – Київ: Либідь, 1997. – 160 с.
50. Лукашевич В. Г. Реалізація права на якісну освіту, в основу якої покладено принцип єдності освітнього простору, продиктованої логікою / В. Г. Лукашевич, Т. А. Денисова // Держава та регіони. Сер.: Право. – 2010. - № 1. – С. 136-140.
51. Лукашук И. И. Международное право. Особенная часть. Учебник / И. И. Лукашук. – Москва : Издательство ВЕК, 1998. – 410 с.
52. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції : кол. моногр. / відп. за вип. Л. М. Черенько, О. В. Макарова ; за ред. Е. М. Лібанової : у 2 т. – Київ : Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи НАН України, 2012. – 436 с.
53. Марчук М. І. Право людини на свободу світогляду та віросповідання в Україні / М. І. Марчук // Право і безпека. – 2012. - № 1. – С. 23-26.
54. Мелашенко В.Ф. Основи конституційного права України / В.Ф. Мелашенко – Київ : Вентурі, 1996. – 208 с.
55. Мельничук О. Захист права на освіту державно-громадськими органами управління освітою / О. Мельничук // Підприємництво, госп-во і право. – 2012. - № 1. – С. 6-9.
56. Мельничук О. Інститут омбудсмана в механізмі захисту права людини на освіту / О. Мельничук // Підприємництво, госп-во і право. – 2012. – № 2. – С. 7-10.
57. Мельничук О. Право на освіту в контексті теорій праворозуміння / О. Мельничук // Право України. – 2011. - № 2. – С. 180-185.
58. Мельничук О. Ф. Юридичні факти у механізмі реалізації права людини на освіту / О. Ф. Мельничук // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. / Ін-т держ. і права ім. В. М. Корецького НАН України ; [редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол. ред.) та ін.]. – Київ, 2012. – Вип. 55. – С. 40-45.
59. Мельничук О. Юридичні гарантії права людини на освіту: загальнотеоретичний аналіз / О. Мельничук // Підприємництво, госп-во і право. – 2013. - № 1. – С. 68-71.
60. Молодь XXI сторіччя: виклики інформаційного віку : [зб. ст.] / [ред. та упоряд.: Л. Кудіна, Л. Яцюк]. – Київ : [б. в.], 2011. - 152 с. – Із змісту: Актуальні проблеми сучасної молоді / Юлія Котляр. – С. 49-53 ; Сучасна молодь: можливості і перешкоди для розвитку / Наталя Найда. – С. 103-108 ; Молодь доби глобальної інформатизації / Юлія Дрозд. – С. 117-121.
61. Молодь: її права та соціальне становлення в сучасній Україні : роз'яснення М-ва юстиції України від 13.09.2012 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний

- веб-портал. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0032323-12/> - Назва з екрану.
62. Молодь: її права та соціальне становлення в сучасній Україні : роз'яснення М-ва юстиції України від 13.09.2012 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0032323-12/>. – Назва з екрану.
63. Незалежний громадський Звіт щодо захисту прав дитини в Україні в 2010–2013 рр. [Електронний ресурс] / Всеукр. громад. організація “Правозахисна організація “Спільна Мета”. – Режим доступу : <http://commongoal.org.ua/?p=138>
64. Нерівні можливості дітей в Україні: аналіз та рекомендації для політики (на основі моніторингу щодо економічної нерівності домогосподарств та доступу дітей до послуг соціальної сфери) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.idss.org.ua/monografii/nerivni%20 mozhlivosti.pdf](http://www.idss.org.ua/monografii/nerivni%20mozhlivosti.pdf)
65. Олійник А. Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні : моногр. / А. Ю. Олійник. – Київ : Алеута : КНТ : Центр навч. л-ри, 2008. - 472 с.
66. Омельчук І. А. Правосвідомість молоді у сфері прав і свобод людини / І. А. Омельчук // Вісн. Львів. ун-ту. – 2004. – Вип. 39. – С. 25-41.
67. Організаційно-правове забезпечення реалізації державної політики у справах сім'ї, молоді та фізичної культури // Адміністративне право : підруч. / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гарашука, В. В. Зуй ; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2010. – С. 456-458.
68. Освіта в Україні : нормативна база / [Пашутинський Є. К.]. – 3-є вид., змінене та доп. – Київ : КНТ, 2007. – 520 с. : ае.
69. Основи Законодавства України про охорону здоров'я : Закон України станом на 01.01.2019р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Текст. дані. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
70. Пазенок А. С. Права та свободи людини і громадянина : навч. посіб. / А. С. Пазенок. – Київ : Академвидав, 2010. - 176 с. – (Альма-матер).
71. Переглянута Європейська Хартія щодо участі молоді у громадському житті на місцевому та регіональному рівнях, від 21 трав. 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eucharter.pedagog.org.ua/file/charter/eu_charter_ukr.pdf. - Назва з екрану.
72. Петрушенко В. Філософія : Курс лекцій / В. Петрусенко – Львів., – 2003. – 347 с.
73. Пінчук А. Соціальний захист молоді – запорука стабільності в державі : [ст. нар. депутата України, гол. Всеукр. молодіж. громад. орг. «Молоді регіони»] / А. Пінчук // Голос України. – 2010. – 9 груд. (№ 233). – С. 5.
74. Права людини в Україні – 2013. Доповідь правозахисних організацій. / Права людини, 2014. – 456 с.
75. Права та обов'язки студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації : зб. основн. нормат. актів (станом на 2 квіт. 2008 р.) / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого ; [уклад. О. М. Ярошенко та ін.]. – Харків : Право, 2008. – 616 с.
76. Правовий путівник студента : довід. нормат.-прав. актів / [уклад.: С. М. Романюк та ін.]. – Вид. 2-ге, доповн. – Київ : Четверта хвиля, 2011. – 703 с.
77. Прилипко С. М. До питання соціальних прав людини / С. М. Прилипко // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.]. – Київ, 2008. – Вип. 40. – С. 271-277.
78. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку надання допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим верствам населення та покращення їх соціального захисту : Закон України від 16 черв. 2011 р. № 3526 // Офіц. вісн. України. – 2011. - № 52. – С. 12.

79. Про внесення змін у додатки 1-3 до Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2009-2015 рр. : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листоп. 2010 р. № 1015 // Офіц. вісн. України. – 2010. - № 86. – С. 10-19.
80. Про затвердження Порядку надання одноразової адресної допомоги молодим працівникам, залученим до роботи в селах і селищах, та переліку професій (спеціальностей, напрямів підготовки), за якими надається така допомога : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лип. 2013 р. № 587 // Уряд. кур'єр. – 2013. – 11 верес. (№ 164) (Орієнтир № 34).
81. Про Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серп. 1996 р. № 992 [зі змінами та доп. станом на 7 серп. 2013 р.] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/992-96-%D0%BF>. – Назва з екрану.
82. Пустовіт Ж. М. Актуальні проблеми прав і свобод людини і громадянина в Україні : навч. посіб. – Київ : КНТ, 2009. – 230 с.
83. Рогатюк К. В. Нормативно-правове регулювання правового статусу молоді в Україні / К. В. Рогатюк // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту внутріш. справ. – 2006. - № 3. – С. 42-48.
84. Саволайнен В. Молодь: її права та соціальне становлення в сучасній Україні / В. Саволайнен // Юрид. газ. – 2012. – 28 серп. (№ 35).
85. Скуратівський В.А. Соціальна політика як суспільний феномен і вид практичної діяльності / Скуратівський В.А.//Вісник УАДУ. – 1997. – № 1.
86. Социальная педагогика: Курс лекций / Под ред. М.А. Га-лагузовой. – Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 416 с.
87. Соціальна педагогіка: Навч.-метод. посібник / Баряхтян М.М., Безпалько О.В., Капська А.Й., Карпенко О.Г., Ковчина І.М.. – Київ: ІЗМН, 1998. – 220 с.
88. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник / Капська А.Й., Міщик Л.І. Зайцева З.І.. – Київ: ІЗМН, 2000. – 264 с.
89. Соціально-педагогічна підтримка молодіжних ініціатив // Соціальна педагогіка : підруч. для вузів / за ред. Капської А. Й. ; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун- ім. М. П. Драгоманова, Ін-т соц. роботи та упр. – 4-е вид., перероб. і доп. – Київ, 2009. – С. 445-481.
90. Спеціальна сесія ООН в інтересах дітей: Збірник матеріалів. – Київ: ЮНІСЕФ в Україні, 2001. – 124 с.
91. Сырых В.М. Образовательное право как отрасль российского права / Ин-т законодательства и сравн. правоведения при Правительстве Рос. Федерации. / В. М Сырых. – Москва, 2000. – 135 с.
92. Теорія держави і права: Навч. посіб / А. М. Колодій, В. В. Ко-пейчиков, С. Л. Лисенков та ін.; За заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Ко-пейчикова. – Київ : Юрінком Інтер, 2002. – 368 с.
93. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчальний посібник / Капська А.Й., Баряхтян М.М., Вайнова Р.Х., Короткова Р.І., Толстоухова С.В.. – Київ: Український держ. центр соціальних служб для молоді, 2000. – 372 с.
94. Тименко В. М. Соціальна молодіжна політика : (теорет. аспекти) : курс лекцій / Тименко В. М., Голубенко Т. О. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. - 122 с.
95. Український педагогічний словник / за ред. С. Гончаренко – Київ, 1997. – 376 с.
96. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підручник / О. Ф. Фрицький. – Київ : Юрінком Інтер, 2002. – 536 с.
97. Хохленко О. Адміністративно-правове забезпечення права громадян на освіту / О. Хохленко // Вісн. прокуратури. – 2010. - № 2. – С. 91-96.
98. Ціннісні парадигми освіти. – Харків : Основа, 2004. – 128 с.
99. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країни : підручник. / В. М. Шаповал – К. : Артєк, Вища шк., 1998. – 264 с.

100. Шаповал Р. В. Конституційне право людини і громадянина на освіту в Україні / Р. В. Шаповал // Право і безпека. – 2011. - № 1. – С. 29-35.
101. Шевченко В. Г. Соціальна безпека і соціальний захист / В. Г. Шевченко // Соціальний захист. – 2008. – № 8.
102. Шиян О. Нормативно-правове забезпечення державної освітньої політики щодо здорового способу життя молоді / Олена Шиян // Держ. упр. та місцеве самоврядування. – 2009. – Вип. 1. – С. 188-193.
103. Щотова Ю. М. Соціальний та правовий аспекти змісту поняття «молодь» / Ю. М. Щотова // Бюл. М-ва юстиції України. – 2005. - № 4. – С. 96-100.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Розвиток уявлень про права і свободи людини в історії людства
2. Види прав і свобод людини
3. Людина як об'єкт та суб'єкт соціально-правового захисту
4. Теоретичні аспекти соціально-правового захисту особистості.
5. Система та напрями здійснення соціального захисту та соціальної безпеки людини
6. Конституція України про основні права і свободи людини
7. Міжнародні нормативні документи щодо захисту прав дитини
8. Основні положення Закону України «Про охорону дитинства»
9. Державна Національна програма "Освіта. Україна ХХІ ст.",.
10. Закон України "Про освіту", як нормативні документи захисту прав дитини
11. Законодавство України про охорону здоров'я
12. Міжнародні та регіональні механізми захисту прав людини
13. Право дитини на життя
14. Соціально-ціннісний зміст права на освіту
15. Зміст правозахисної діяльності соціального педагога в школі
16. Основні правові норми щодо прийняття дітьми громадянства
17. Право на свободу переконань і вільне їх виявлення.
18. Право на доступ до інформації